

**KISA SÜRELİ HAPİS CEZASINA
UYGULANABİLECEK SEÇENEK YAPTIRIMLARDAN
“KAMUYA YARARLI BİR İŞTE ÇALIŞTIRMA” YAPTIRIMI (COMMUNITY SERVICE
LABOR PROGRAM)**

**Hüseyin İNCE
Susuz Hâkimi**

I. Kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırım veya tedbirlere çevrilmesinin gerekçesi

Çağdaş ceza anlayışı ceza yaptırımlarının esas itibari ile iki ayrı amaca hizmet etmesi gerektiğini, yani bir yandan korkutucu niteliği ile suç işlenmesini önlemek (genel önleme) diğer yandan suçluyu uslandırarak, onun resosyalizasyonunu sağlamak (özel önleme) fonksiyonlarını yerine getirmesi zorunluluğunun bulunduğunu savunmaktadır.¹ Fakat günümüzde hürriyeti bağlayıcı cezaların genel önleme fonksiyonunu icra ettiği söylenebilir de özel önleme etkisi yönüyle hâlâ kuşkulu yaklaşıldığı bir gerçektir.² Çağdaş infaz anlayışına göre, mahkumların uslandırılması ve resosyalizasyonu ile suçluların topluma uydurulması amacını güden infaz kurumlarının oluşturulması zorunludur. Hürriyeti bağlayıcı cezaların özel önleme fonksiyonunu gerçekleştirmek için infaz alanında gösterilen bütün bu çabalarla tam bir başarı sağlanabildiği de söylenemez. Çünkü, özellikle kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkum olanlar bakımından cezaevi yaşantısının olumsuz etkilerinin sadece infaz kurumlarında yapılacak reform yolu ile önlenemeyeceği, bu cezaların sınırlandırılması zorunluluğunun bulunduğu, hürriyeti bağlayıcı cezaların sakıncalarının bu cezalara seçenek olabilecek müesseselerle giderilmesi ve hürriyeti bağlayıcı cezalara en son başvurulması şeklinde bir eğilim özellikle 1970’li yıllardan itibaren kendini göstermiştir.

Belli bir süreyle hapis cezasına mahkum olmak, cezanın uyarı fonksiyonunu ve kişinin etkin pişmanlık duymasını sağlayabilir. Kişi, gördüğü eğitim, yaşadığı sosyal çevre, psikik ve ahlaki eğilimleri itibariyle tesadüfi suçlu özelliği taşıyabilir. Bu kişilerin mahkum oldukları cezanın infaz kurumunda çektirilmesi toplum barışı açısından bir zorunluluk göstermeyebilir. Ayrıca, kısa süreli hapis cezalarının infaz kurumunda çektirilmesinin doğurduğu sakıncalar nedeniyle, kısa süreli hapis cezasına mahkum olan kişinin infaz kurumuna girmesini önleyecek seçenek yaptırımlara hükmedilmesi gerekebilir.³

Gerçekten de kısa süreli hapis cezaları bünyelerinde çeşitli sakıncalar taşımaktadırlar. Bu sebeple, kısa süreli özgürlüğü bağlayıcı cezalarda hükümlünün cezaevine konulmasından mümkün olduğu kadar kaçınmak gerektiği ileri sürülmektedir. Zira, hükümlünün cezaevinde bulunacağı süre, ona uygun bir ıslah programının uygulanmasına fırsat tanımayacak kadar kısadır ve bu sebeple hükümlü iyileşmemektedir.⁴

Hürriyeti bağlayıcı cezalara seçenek kurumlar oluşturmada en büyük itici güç, hapis cezasının kötü neticeleridir. Hapis cezasının infazı yeni problemler çıkarır; kişiyi toplumdan uzaklaştırıp suçlularla bağlantısını yoğunlaştırdığı için daha kötü hale getirir, cezaevlerine suç okulu niteliği kazandırır. Gerçekten de bazen ıslah olması için cezaevine kapatılan hükümlülerin düzelmek bir yana, yeni ve daha nitelikli suçlar öğrenerek ve daha ‘tehlikeli kişiler olarak topluma

1 **Faruk Erem**, “Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler”, Cilt 1, 7. Baskı, Ankara, 1966, s. 726.

2 **İçel Kayıhan** ve diğerleri “Yaptırım Teosiri”, Beta Yayın., İstanbul 2000, s. 381.

3 TCK madde 50 gerekçesi.

4 **Nur Centel** ve diğerleri, “Türk Ceza Hukukuna Giriş”, Üçüncü Bası, Beta Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul, Ekim 2005, s. 573; **Ali Rıza Çınar**, “Türk Ceza Hukukunda Cezalar”, Turhan Kitapevi, Ankara, 2005, s. 35; **Veli Özer Özbek**, “TCK İzmir Şerhi, Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı”, Seçkin Yayınevi, 3. Baskı, Ankara, Şubat 2006, s. 546; **B. Öztürk-M.R. Erdem** “Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku”, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Ağustos 2006, s. 295.

döndükleri bilinen bir gerçektir.⁵ Cezaevine giren hükümlü orada profesyonel suçlularla tanışmakta, özgür hayatta işlenecek suçların planı yapılmaktadır.⁶

Öte yandan kısa süreli de olsa, cezaevine girmiş olan kişi toplumda saygınlığını kaybedecek, ailesinin de bundan etkilenmesi kaçınılmaz olacaktır. Ayrıca, kısa süreli hapis cezası toplum nazarında korkutucu olmayacağından, cezanın suçtan caydırma ve genel önleme amacına da ulaşamayacaktır. Kısa süre için cezaevine giren suçluların cezaevi koşullarına alıştıkları, bir süre sonra tekrar suç işlemekten çekinmedikleri de ileri sürülmektedir. Cezaların birlikte çekildiği yerlerde, hükümlünün birçok kötülüklerle bulaşarak, zararlı alışkanlıklar edindikleri de ileri sürülmektedir.⁷ Bir başka mahsur ise kısa süreli cezaevine girenlerin cinsel saldırılara uğramaları ve aile ilişkilerinin bozulması olasılığı vardır.⁸ Ayrıca hapis cezasının cezaevinde infaz edilmesinin, hükümlüyü maddi ve manevi yönden zayıf duruma düşürdüğü ileri sürülmektedir.⁹

Yukarıda saydığımız sakıncalardan dolayı, 1960 Londra ve 1965 Stockholm Birleşmiş Milletler Kongreleri'nde kısa süreli hapis cezalarından tamamen vazgeçilmesi önerilmiştir. Aynı şekilde, 1962 tarihli Alman Alternatif Ceza Kanunu Tasarısı'nda hapis cezalarının 6 aydan başlaması öngörülmüştür.¹⁰ Ancak, kısa süreli hapis cezalarının tamamen kaldırılmasını hiçbir teorisyen veya uygulayıcı kabul etmediği gibi hapis cezasının tümüyle kaldırılmasına imkan da yoktur. Bazı hükümlülerin ıslahı ve yeniden sosyalleştirilip topluma kazandırılabilmesi için cezaevleri zorunlu bir kurumdur. Kısa süreli hapis cezasına seçenek olarak uygulanması düşünülen yaptırımlar, tehlikeli olmayan; kendisi, ailesi ve toplum açısından bir yere kapatılmasına gerek görülmeyen hükümlüler için uygun görülmekte ve yararlı olduğu iddia edilmektedir.¹¹ Günümüzde, hapis cezasının yerine uygulanabilecek alternatif programların lehinde bir çok görüş ileri sürülmekte, mali ve uygulamaya ilişkin faktörler açısından hapis cezalarına seçenekler aranması fikri haklı bulunmaktadır. Gerçekten de bu seçenekler, başka yerlerde kullanılacak mali kaynaklarda ve personel harcamalarında tasarrufu sağlayacaktır.¹²

Hapis cezasının infazı için harcanan kaynaklar bazı ülkelerde o kadar büyük meblağlara ulaşmıştır ki ekonomik sebepler suç siyasetinin belirleyici faktörü haline gelmiştir. Gerçekten de, hükümlülerin bakım ve tretmanı bütçe için önemli bir yükür. Sayısı çok fazla olan kısa süreli hürriyeti bağlayan cezaya mahkum olanların mümkün mertebe cezaevine sokulmaması, dolaylı olarak devlet hazinesine katkı anlamına gelecektir.¹³ Hürriyeti bağlayıcı cezalara seçenek yaptırımlarının varlığı kuşkusuz, ceza hukuku yaptırımlarının bireyselleştirilmesinde yargıca yardımcı olmaktadır. Çünkü cezanın bireyselleştirilmesi demek, suç dolayısıyla suçluya uygulanacak yaptırımın cezadan kastedilen amaca göre suçlunun kişiliğine uydurulması demektir.¹⁴ Ayrıca seçeneklerin varlığı, özgürlüğe saygınlığın da bir gereğidir.¹⁵

5 **Nur Centel** ve diğerleri, "*Türk Ceza Hukukuna Giriş*", s. 573; **V.Ö. Özbek**, "*TCK İzmir Şerhi*", s. 546; **B. Öztürk-M. R. Erdem**, "*Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*", s. 291.

6 **Doğan Soyaslan**, "*Ceza Hukuku Genel Hükümler*", 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2005, s. 560.

7 **Ali Rıza Çınar**, "*Türk Ceza Hukukunda Cezalar*", s. 35.

8 **İçel Kayıhan**, "*Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Olan Müesseselerdeki Gelişmeler ve Türk Ceza Sisteminin Bu Yönden Değerlendirilmesi*", Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK'nın 50 Yılı ve Geleceği Sempozyumu (22-26 Mart 1976), İstanbul: Sermet Matbaası, 1977, s. 324; **Nur Centel** ve diğerleri, "*Türk Ceza Hukukuna Giriş*", s. 573.

9 **V. Özer Özbek**, *TCK İzmir Şerhi*, s. 546.

10 **B. Öztürk-M. R. Erdem** "*Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*", s. 294.

11 **F. Sokullu Akıncı**, T.C. Adalet Bakanlığı, 21. Yüzyıla Girerken Cezaların İnfazı Sempozyumu, (21-22 Ocak 2000), Ankara 2001, s. 47.

12 **F. Sokullu Akıncı**, *Adalet Reformu ve Alternatif Ceza Yaptırımları*", Nurullah Kunter'e Armağan, İstanbul: 1999, s. 328.

13 **Doğan Soyaslan**, "*Ceza Hukuku*", s. 560; **V. Özer Özbek**, "*TCK İzmir Şerhi*", s. 546.

14 **Ali Rıza Çınar**, "*Türk Ceza Hukukunda Cezalar*", s. 35; **Adil Kısagün**, "*Cezanın Ferdileştirilmesi*", Adalet Dergisi, Yıl: 1961/11-12, s. 1100.

15 **M. Tören Yücel**, "*Suç ve Ceza (Kriminoloji)*", Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı Yay., Ankara, 1986, s. 224.

Kısa süreli hapis cezalarının yerine seçenek yaptırımların uygulanması ile ilgili olarak uluslar arası belgelere¹⁶ bakacak olursak;

a. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Kamusal Cezalar ve Tedbirler Hakkında Avrupa Kurallarının Uygulanmasının Geliştirilmesi Konusunda R (2000) 22 sayılı Tavsiye Kararı'na EK-II kararının 1'inci maddesinde alternatif yaptırım ve tedbirler sayılmıştır.

b. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere, Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R (99) 22 sayılı Tavsiye Kararı'nda cezaevlerindeki aşırı kalabalıklaşmaya ve cezaevi nüfusundaki şişkinliğe ilişkin problemle ilgili olarak tüm önlemlerin alınması ve tavsiye kararının ekinde açıklanan alternatif yaptırımların ve tedbirlerin hayata geçirilmesi istenmiştir.

c. Hapis Dışı Tedbirlere İlişkin Birleşmiş Milletler Minimum Standart Kuralları (Tokyo Kuralları)'nda hapsin alternatiflerinin, suçluların iyileştirilmesi bakımından kendileri ve toplum için en üst seviyede yarar sağlayacak etkili bir metot olduğu üzerinde durularak, hapis dışı tedbirlerin kullanılmasını geliştirmek için temel prensipler ve alternatif bir yaptırıma tabi tutulan kimseler için uygulanabilecek minimum kurallar sayılmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki seçenek yaptırımların uygulamaya konulmasının tarihçesine bir bakacak olursak; 1970'li yıllar hem Amerika Birleşik Devletleri'nde hem de Avrupa'da, bugün dahi karşılaşmaya devam ettiğimiz cezaevlerinin ciddi bir şekilde aşırı kalabalıklaşması probleminin habercisi olmuştur. Bunun sonucunda hakimlerde uzun süreli hapis cezaları ile mücadele etme gayreti ortaya çıkmıştır. Tüm suç oranlarındaki artışın doruğa vardığı 1973 yılında cezaevinde bulunanların oranı çoktan kapasitenin dört katına çıkmıştı. 1997 yılının sonunda 36 eyaletteki cezaevinin ve federal cezaevinin %100 kapasitenin üzerinde çalıştığı rapor edilmiştir. Federal sistemin kapasitesinin %19'unun üzerinde çalıştırıldığı, tüm eyaletlerdeki cezaevlerinin ise kapasitelerinin %15 üzerinde işletildiği tahmin ediliyordu.¹⁷ Ülke çapında tutukevleri kadar cezaevleri de kalabalıklaşmayla karşılaşmışlardır. Cezaevine kapatılan insanların sayısı 1990'lı yılların başında neredeyse kriz boyutuna ulaşmıştı. 1970'li yıllardan beri kabarılaşması devam eden cezaevi nüfusu 1983 ile 1993 yılları arasında iki katına çıktı. Bu durum karşısında 150 cezaevi mahkeme kararı ile kapatılmak zorunda bırakılmıştır.¹⁸

Amerika Birleşik Devletleri'nde, uyuşturucu ve alkolle mücadele politikası, cezaevi nüfusunun artışında önemli bir rol oynamıştır. 1987 yılında Kongre, daha sonra diğer eyaletlerin de örnek alacağı, katı, sert ve zorunlu olan en düşük cezaları federal uyuşturucu kanununa sokmuştur. Uyuşturucu ile mücadele Bush ve Clinton yönetimi zamanında da kongre, uyuşturucu ile mücadele için milyarları tahsis etmesi için sıkıştırılarak bu konudaki kanunların uygulanmasına devam edilmiştir. Uyuşturucu ile mücadele, ulusal cezaevlerinin uyuşturucu kanununu ihlalden suçlu bulunan suçlularla tıka basa dolması ile sonuçlanmıştır. 2000 yılında eyalet mahpuslarının %23'ünü uyuşturucu suçlarından mahkum olanlar oluştururken, bu sayı federal cezaevlerinde % 60'a tırmanmıştır.¹⁹

ABD'deki eyaletler özellikle çok tehlikeli olmayan uyuşturucu suçluları için hangi kaynakların kullanılması durumunda cezaevindeki ve gözetim altındaki suçluların rehabilite edilebilecekleri hususunda yeniden durumu gözden geçirmeye başlamışlar ve mükerrirlik oranını düşürme çareleri aramışlardır. Bunun sonucunda da alternatif yaptırımların değeri anlaşılmıştır.²⁰

16 **Necati Nursal**, "Avrupa Konseyi Cezaevi Standartları ve İlgili Avrupa Sözleşmeleri", Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Başkanlığı, Ankara, 2002

17 **Ashira Lavine, Ben Lozowski- Heidi Powell- Maria Sivillo ve Katharine Traeger**: "Issues in Maryland Sentencing- The Impact of Alternative Sanctions on Prison Populations", (Çevrimiçi), http://www.msccsp.org/publications/issues_altsanctions.html, p: 2, (Erişim tarihi: 06.01.2006).

18 Ashira Lavine ve diğerleri, p:2

19 Ashira Lavine ve diğerleri, p:2

20 Ashira Lavine ve diğerleri, p:2

Almanya'daki gelişmelere bakacak olursak; Almanya'da bu yüzyılın yarısından itibaren 1970'li yıllarda genç suçlular açısından 2 gün ile 4 hafta arasındaki hapis cezaları için, uygulamaya koyduğu, alternatif yaptırımlar (erteleme, gözetim altında tutma, toplum hizmetinde çalıştırma ve gün para cezası uygulamaları) sayesinde 1982 ile 1990 yılları arasında çocuk suçluların hapse girmesi oranında %50 (9.500'den 4.500'e) bir düşme sağlamış, ancak bu yıllar arasında yetişkin kişilerin hapse girmesi oranında bu denli bir düşme yaşanmamıştır. (39.000'den 33.000'e düşmüştür.)

Almanya'daki çalışmalar, genç suçluların cezaevine gönderilenlerinin, alternatif yaptırım uygulananlara göre daha fazla mükerrer olduklarını göstermiştir. Çünkü sosyal çalışmacıların onlara karşı gösterdikleri davranış şekilleri ve onlarla olan destekleyici iletişim şekilleri onları yeniden suç işlememe yönünde olumlu olarak etkilemiştir. Gençlerin toplumdaki uzaklaştırılması, cezaevinde iş imkanı olsa dahi, serbest kaldıklarında onların iş bulma yeteneklerini olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Hapis cezasının uygulandığı yerlerde suçluların oranında %13'lük artış kaydedilirken, alternatif cezaların uygulandığı yerlerde ise suçluların oranlarında %7'lik bir düşüş gözlenmiştir.

1970'li yıllarda cezaevlerindeki iş eğitimlerinin suçluların rehabilitasyonunda umut verici olduğu düşünülmekteydi. Ancak yapılan bir başka çalışma gösterdi ki, 1980'li yılların ilk zamanlarında mükerrerlerin oranı %70 ile %80 arasında idi. Suç işleyenlerin suç işledikleri sırada %40'ı işsiz iken bu rakam cezaevinden çıktıktan sonra 3 ay içinde %60 olmuştur. İş eğitimi ve iyi niyetlere rağmen cezaevlerinin normal hayata göre kişilerin yeteneklerini körelttiği sonucuna varılmıştır.²¹

Belçika'da kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar, artık infaz edilmemektedir. Hürriyeti bağlayıcı ceza altı aydan fazla değilse, savcılık infazı iki ay için ertelemekte ve bu süre geçtiğinde hükümlü, özel af talebinde bulunabilmektedir. Fransa'da da durum benzerdir. Savcılar bazen mahkumiyeti takip etmemekte ve cezaevlerindeki kalabalık nedeniyle infazı reddetmektedirler.²²

İngiltere'de, kısa süreli hapis cezalarının azaltılmasına yönelik bu yüzyılın başlarından bu yana yürütülen suç politikası sonucunda, cezalar içerisinde hapis cezalarının oranı %6 oranında olmuştur. Yürütülen politikaya göre, hapis cezaları başvurulması gereken en son yaptırım olarak belirlenmiştir. Buna göre ilk defa suç işleyen yetişkinler için hapis cezasına, ancak diğer cezalar elverişli görülüyorsa hükmedilebilmektedir. Bunun sonucunda da, hapis cezalarının yerine diğer seçenekler ön plana çıkmaktadır.²³

Anayasa Mahkemesi'nin vermiş olduğu bu konuya ilişkin bir kararının irdelenmesi, bu kurumların mantığını yeterince ve açıkça ortaya koyacaktır:

“... Çağdaş ceza ve infaz hukuku alanında gittikçe daha büyük bir ölçüde öngörülen ve mahkemelere, cezaların şahsileştirilmesi ve dolayısıyla bireyselleştirilmesi ilkesinin yeni bir uygulama biçimi olarak, suçlunun kişisel ve özel hallerine, suçun işlenmesindeki şekil özelliklerine göre, düzelmesini ve toplumun da korunmasını sağlamak için suçluyu daha çok kendi denetim ve gözetimi altına koymak amacı kapsamında, hükmettikleri kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaları, daha hafif olan para cezalarına veya tedbirlere veyahut başka yaptırımlara çevirme yetkisinin tanınmasına ilişkin olarak ceza ve ceza infaz kanunlarında veya öteki yasaların cezaya veya cezanın infazına ilişkin maddelerinde yer alan hükümler Anayasa'nın kişi hürriyetleri ile toplum yarar ve düzeni yönlerinden koyduğu güvencelere aykırı bulunmamasından başka, cezalar ile emniyet tedbirlerinin gerek hükümde ve gerekse yerine getirmede şahsileştirilmesini ve bu nedenle bireyselleştirilmesini sağlamaya yardımları bakımından, Anayasa'nın 33'üncü

21 Christian Pfeiffer, “*Alternative Sanctions in Germany: An Overview of Germany's Sentencing Practices*”, (Çevrimiçi) <http://www.uplink.com.au/lawlibrary/Documents/http://justice.uaa.alaska.edu/forum/13/1spring1996> (Erişim tarihi: 06.01.2006).

22 Timur Demirbaş, “*İnfaz Hukuku*”, Seçkin Yayınevi, Ankara 2003, s. 73.

23 B. Öztürk-M.R. Erdem “*Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*”, s. 296.

maddesine konulmuş cezaya ilişkin ilkelere uygun olup, Anayasa'nın buyurucu veya yasaklayıcı başka herhangi bir hükmü ile de çatışmadığından, Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülemez. Esasen itiraz konusu madde, cezalar ile emniyet tedbirlerinin mahkemelerce özel ve somut olarak hesap edilip uygulanması konusunda hakimlere ceza alanında bütün çağdaş ceza ve yerine getirme sistemlerinde gerçekçi bir görüşle öteden beri tanınmış bulunan takdir yetkisinin, yerine getirme alanında biraz daha genişletilmesinden ibaret bulunmaktadır. Hatta, 647 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesindeki hükümlerin getirdiği sistemin, genel olarak yerine getirmenin amaçlarını sağlamak yolu ile ceza çekmenin çeşitli sakıncaları karşısında, kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar yerine yasada gösterildiği biçimde daha hafif olan para cezalarına veya tedbirlere veyahut öteki yaptırımlara hükmedilmesi olanağı, onları uslandırıp bir daha suç işlememelerini, yeniden topluma kazandırılmalarını ve toplumun ve dolayısıyla bireylerin onların tehlikesinden korunmasını sağlaması bakımından, hem suçlular ve hem de toplum yaşantısı ve dolayısıyla bireyler yönünden haklı nedenlere dayanmaktadır denilebilir...".²⁴

Yargıtayın 13.10.1998 tarihinde verdiği bir kararda 5237 sayılı TCK'nın 50'nci maddesi karşılığı olan 647 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin şu şekilde anlaşılması gerektiğini belirtmiştir: "Modern ceza hukukunda yaptırım düşünce ve kavramı derin değişikliklere uğramıştır. Günümüzde sırf suçluya azap ve ıstırap vermek amacını güden yaptırımlar sisteminin toplumsal yarar ile bağdaşmayacağı anlaşılmış, bu yaptırımlar sistemi yerine suçlunun ıslahı ile birlikte toplumun tepkisini gösterebilecek karma nitelikte yaptırımların kullanılması, toplumun korunması ile birlikte suçlunun da ıslahına yönelik yaptırımların öngörülmesi yoluna gidilmiştir. Bu bakımdan pozitivist bir etki ve özellikte modern ceza hukukunda ananevi "ceza" kavramı yanında ve hatta bazen yerine "suçlunun kişiliğine uygun önlemlerin uygulanması" kavramının yer almasıdır. "*Suçlunun kişiliği*", "yaptırımların bireyselleştirilmesi" bugün artık birer kavram haline gelmiştir."²⁵

II. Genel olarak kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımı

Kamu yararına çalıştırma müessesesi, hapis cezasına seçenek yaptırımlardan yeni bir müessesedir. İlk defa İngiltere'de, yeni bir ceza türü bulunması için görevlendirilen bir komisyon tarafından 1972 yılında ortaya atılmıştır. Kamu yararına çalışmayı birer kanunla kabul eden ülkeler; Amerika Birleşik Devletleri,²⁶ İngiltere, Almanya, İtalya, Portekiz, Fransa ve Lüksemburg'tur.²⁷ Bu uygulamayı Hollanda ve İsviçre gibi, İngiltere, Fransa, İskandinav devletleri de ceza hukukunda bağımsız bir yaptırım olarak önceden beri sürdürmektedirler.²⁸

Kişi toplum hizmetinde çalışma cezasına çarptırıldığında evde yaşar ve bir iş sahibi olabilir. Bununla birlikte bazı zamanlar parasız bir şekilde hüküm giyilen suç için de çalışması gerekir. Hükümlü resmî bir işte veya bazı kâr amacı gütmeyen yerel organizasyonlarda çalışabilir ancak, hangi işte veya nerede çalışılacağı konusunda hükümlünün bir şansı yoktur. Hâkim hükümlünün çalışması gerektiği çalışma gün ve saati konusunda karar verir. Eğer kişi, kendisine yüklenen günlerde ve saatlerde çalışması konusunda başarısız olursa, cezaevine geri gönderilebilir.²⁹

24 Anayasa Mahkemesi, K. 09.03.1971., E.1970/42, K.1971/30 sayılı ilamı (AMKD. 1972, sy: 9, s. 358) ile 29.04.1980 tarih ve E.1979/37, K.1980/26 sayılı ilamı (AMKD. 1981, sy: 18, s. 166; **İçel Kayıhan ve diğerleri**, age, s. 157-158.

Anayasa Mahkemesi'nin kısa süreli hapis cezalarının yerine alternatif yaptırım veya tedbir uygulanması hususunda verdiği kararının geniş incelenmesi için bk., **Ersan Şen**, "1962-1997 Anayasa Mahkemesi Kararlarında CH, CÖH, CYH ve CİH", 1. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1998, s. 84-89.

25 YCGK, 13.10.1998, 5-251/311, YKD, Haziran 1999, s. 844 vd.

26 **F. Sokullu Akıncı**, "Adalet Reformu ve Alternatif Ceza Yaptırımları", Nurullah Kunter'e Armağan, İstanbul: 1999, s. 335.

27 **Musa Sivacıoğlu**, "Fransız Sisteminde Deneme Süreli Tecil ve Kamu Yararına Çalışma", Türkiye'nin İnfaz Rejimi Sempozyumu (18 Ocak 1997), T.C. Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları, 1997, s.118.

28 **Timur Demirbaş**, "İnfaz Hukuku", s. 443.

29 **Peter B. Wood, Harold G. Grasmick**, "Inmates Rank the Severity of Ten Alternative Sanctions Compared to Prison", (Çevrimiçi) <http://www.doc.state.ok.us/DOCS/OCJRC95/950725j.htm>.

Suç toplum düzenini bozan bir eylem olarak düşünüldüğünde tüm suçlarda ortak bir mağdur vardır; toplum, örneğin; dolandırıcılık ve emniyet-i suistimal gibi suçların dolandırılan ve güveni kötüye kullanılan mağdurlar dışında, topluma da zarar verdiği bir gerçektir. Gerçek kişilerin zararı aynen iade veya tazmin suretiyle karşılanmasına rağmen toplumun mağduriyeti giderilememektedir. Bu konuda en etkili yöntem topluma zarar verenlerin toplum adına ücretsiz bir işte çalıştırılmasıdır.³⁰

A. İsviçre'deki uygulama

İsviçre'de günlük sekiz saatlik kamuya yararlı bir işte çalışma bir günlük hürriyeti bağlayıcı cezanın karşılığı olarak hesaplanmaktadır. Danimarka'da kamuya yararlı bir işte çalıştırmaya mahkum edilenlerin tekrür oranının, cezaevinden salıverilenlere göre yarı oranında düşük olduğu deneyimlerle sabittir.³¹

B. Fransa'daki uygulama

Fransız Sistemi'nde kamu yararına çalışma; ceza mahkemeleri tarafından kısa süreli hapis cezaları yerine verilen ve bu şekilde asıl cezanın ertelenmesini sağlayan bir infaz şeklidir. Hükümlüye bu cezanın verilebilmesi için, hükümlünün beş sene öncesine kadar tecilsiz dört ayı aşan bir hükümlülüğünün bulunmaması gerekir.³² 1983 tarihli bir kanunla, 40 saatten 240 saate kadar hapis cezası yerine hükümlünün kamu yararına ücretsiz olarak çalıştırılmasına yer verilmiştir.³³

C. İngiltere'deki uygulama

İngiltere'de bu sistem on yedi yaş üzeri hükümlülerde 1972 yılından bu yana uygulanmaktadır. Bu sistemin başarısının altında yatan sebep; hükümlünün kendi meslek ve becerisine uygun bir işte çalıştırılmasıdır. Öyle ki, bu sistemin başarısı başka ülkelere de örnek olmuş ve uygulanmaya başlayalı daha on yıl olmadan hapis cezası alacak olup da cezasını kamu yararına çalışarak infaz eden hükümlü sayısı 22.000 kadar olmuştur.³⁴

Mahkumlar 40-240 saat arası kamu hizmetinde ücretsiz çalıştırmaya mahkum edilebilmektedirler. Bu mahkumlara yarı özgürlük sistemi uygulanmamakla birlikte, çalışma biçimleri ve şartlarını bu sistemin idarecileri belirlemektedirler. İngiltere İçişleri Bakanlığınca yapılan bir araştırmaya göre, uyuşturucu ve uyarıcı madde tutkunu, alkolik ve şiddet içeren suçlar işlemiş mahkumların dahi kamu yararına çalıştırılmak suretiyle hapis cezalarının infazında önemli ölçüde başarı sağlanmıştır.³⁵

D. İtalya'daki uygulama

İtalyan İnfaz Kanunu'nun 47'nci maddesinde bu müessesenin nasıl uygulanacağı ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Bunda amaç; suçlunun yeniden eğitimi ve başka suçları işlemesi tehlikesinin önüne geçmektir. Bu amaca ulaşılabileceği kanaati oluştuğunda bu yaptırım devreye sokulacaktır.³⁶ İtalyan sistemine göre mahkum olunan hürriyeti bağlayıcı ceza 3 yılı geçmiyorsa, hükümlünün çekeceği cezaya denk gelecek bir süre kamu hizmetinde çalıştırılmasına karar verilebilir. Fakat bunun için hükümlünün belli bir gözetim döneminden sonra bir özgürlük dönemine hak kazanmış olması gerekir ve gözetim mahkemesinde de bir kanaatin oluşması gerekir.³⁷ Bunun için hükümlü önce gözetim kurumunda en az bir ay süreyle, sosyal davranışları ve

30 F. Sokullu Akıncı, T.C. Adalet Bakanlığı, 21. Yüzyıla Girerken Cezaların İnfazı Sempozyumu, s. 52.

31 Timur Demirbaş, "İnfaz Hukuku", s. 444.

32 Musa Sivacıoğlu, s.119

33 B. Öztürk-M.R. Erdem "Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku", s. 297.

34 F. Sokullu Akıncı, "Adalet Reformu ve Alternatif Ceza Yaptırımları", s. 335

35 F. Sokullu Akıncı, "21. Yüzyıla Girerken Cezaların İnfazı Sempozyumu", s. 52.

36 Demirbaş, "İnfaz Hukuku", s. 444.

37 Daha fazla bilgi ve bu yaptırımın uygulanma usul ve esasları hakkında bilgi için bakınız, F. Sokullu Akıncı, "Adalet Reformu ve Alternatif Ceza Yaptırımları", s. 336. F. S. Akıncı, "21. Yüzyıla Girerken Cezaların

kişiliği gözlemlenir. Ancak toplum hizmeti kurumunda gözlem yapılmaksızın da bu yaptırımın uygulanması mümkündür. Fakat bu şekildeki bir uygulama için hükümlünün bir koruma tedbiri döneminden sonra bir özgürlük dönemine hak kazanmış olması gerekir görevlilerde mahkum için başka suçları işleme tehlikesini önlemenin mümkün olduğu hususunda bir kanaatin oluşması gerekmektedir.

İtalyan infaz sistemine göre, kamu hizmetinde ücretsiz çalıştırılma, hapis cezasına bir seçenek yaptırımdan ziyade hapis cezasının infazı ile ilgili bir kurumdur. Mahkeme önce hapis cezasına hükmeder, daha sonra cezanın infazı hususunda emir verilmezden önce mahkumun yetkili savcının veya sulh hakiminin bulunduğu yerdeki gözetim mahkemesine başvurması ile değerlendirmeye alınır. Başvuru yapıldıktan itibaren gözetim mahkemesi hakiminin bu hususta vereceği karara kadar hapis cezasının infazı ertelenmiş olur. Başvurunun 45 gün içerisinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Değerlendirme sonucu hâkim hapis cezasının toplum hizmetinde çalışarak infazına karar verirse, hükümlü gözetim kurumundan çalışmak için serbest bırakılırken düzenlenen tutanağa hükümlünün uyması gereken şartlar ve çalışacağı işin gerektirdiği özellikler ayrıntılı olarak yazılır.

Hükümlünün kamu yararına çalışması tek başına infazın tamamlanması için yeterli değildir. Çalışma süreci içerisinde mahkumun dışında da belli kurumlar aktif olmak zorundadır. Sosyal Hizmet Kurumu, bu süreçte hükümlünün davranışlarını gözlemler ve denetler. Ailesi ve sosyal çevresi ile iletişim halinde olarak mahkumun sosyal hayata uyumu ve karşılaşabileceği diğer problemlerin aşılmasında yardımcı olur. Sosyal Hizmet Kurumundaki görevli periyodik olarak hükümlünün davranışları ve kurallara riayet edip etmediği hususlarında gözetim mahkemesine rapor sunar. Eğer mahkum için faydalı olacağını görürse veya hükümlünün davranışlarına göre değiştirilmesini zaruri gördüğü şartlar varsa gözetim hakimi her zaman için yeni şartlar ve yükümlülükler koyabileceği gibi var olan hükümleri de değiştirebilir.

Hükümlü davranışları ile serbest bırakılma sırasında kendisine tebliğ edilen kurallara uyduğunu ispat ederse ve toplum hizmeti çalışma dönemi aksamadan tamamlanırsa mahkumun almış olduğu hapis cezası tüm sonuçları ile birlikte ortadan kalkar. Fakat hükümlünün davranışı yasaya ve tutanakta belirlenen koşullara aykırılık gösterdiğinde ve toplum hizmetinin uygulanması ile bağdaşmaz olduğu ortaya çıktığında, gözetim hakimi bu infaz şekline son vererek mahkumu cezaevine gönderir.

E. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki uygulama

Amerika Birleşik Devletleri'nde, kamu yararına çalıştırmada failin sebep olduğu zararın karşılanmasında fail aktif olarak devreye sokulmaktadır. Kamu yararına çalıştırma müessesesi, mağdurun zararının giderilmesi yaptırımının şartları oluşmadığı durumlarda veya koşullar oluşmakla birlikte failin zararı giderebilecek maddi durumunun bulunmadığı durumlarda uygulanabilecek alternatif bir ceza yaptırımıdır.³⁸

Bu yaptırım çok önceleri Boston'da sarhoşluk suçunu işleyen işsiz güçsüz takımına park ve korularda odun kestirmek şeklinde infaz edilirken 60'lı yıllarda California'da bugünkü anlamda kamu yararına çalıştırma yaptırımı uygulanmaya başlanmıştır. Özellikle trafik suçu işleyen kadın sürücülerin cezaları, hükümlülerin toplum hizmetinde çalıştırılması suretiyle infazı yoluna gidilmiştir. Sarhoş vaziyette araç kullanan sürücülere doğrudan kamu hizmetinde çalıştırılma şeklinde yaptırımlar öngören kanunlar dahi vardır.

Amerikan Yüksek Mahkemesi, para cezasına mahkum olup da bunu isteği dışında ödeyememiş olan hükümlülerin cezalarının mahkemelerce hapis cezasına çevrilmesini yasaklayarak, ödenmeyen para cezalarının kamuya yararlı bir işte çalıştırma yoluyla infaz edilmesi gerektiğine karar vermiştir. Yüksek Mahkeme 1983 yılında vermiş olduğu bir kararında

İnfazı Sempozyumu", s. 52-53.

38 F. Sokullu Akıncı, "21. Yüzyıla Gिरerken Cezaların İnfazı Sempozyumu", s. 53.

ise zararın giderilmesine mahkum edilen suçluların, bu ödemeyi yapmamaları halinde, kamuya yararlı bir hizmette çalıştırılmaları gerektiğini belirtmiştir.³⁹

Kamu yararına bir işte çalışma yaptırımında mahkeme suçun ağırlığına göre günlük veya haftanın belirli günlerinde belirli bir saat çalışmak üzere hükümlünün çalışma programını tespit etmekte veya hükümlünün sebep olduğu, zarar verdiği malı temizlemek ya da onarmak şeklinde bir yaptırımla belirli bir işin tamamlanması şeklinde bir karar da verebilmektedir. Mahkeme her halükarda programın makul olup olmadığını ve hükümlünün iş saatleri ile ailesine ayıracağı zamanı da dikkate almak zorundadır. ABD’de bazı yerlerde, sekiz saat çalışma bir gün hapis cezasının karşılığı olarak hesaplanmakta ancak bazı durumlarda mahkeme suçun mağdurunun tekliflerini de dikkate almakta, mağdurun zararının karşılanmasından ziyade hükümlünün bir kamuya yararlı işte çalıştırılmasını istemesi durumunda hâkim bu yaptırıma karar verebilmektedir.⁴⁰ Toplum hizmetinde çalıştırma, işlediği suç nedeniyle kişinin topluma karşı olan borcunu ödeme düşüncesinden kaynaklanır. Mahkuma toplum hizmetinde ücretsiz olarak çalışmaya ek olarak, denetimli serbestlik, para cezası veya mağdurun zararının tazmini cezaları da verilebilmektedir.⁴¹

F. Endonezya’daki uygulama

Endonezya’da toplum hizmetinde çalıştırılmanın gereklilikleri şunlardır:

Hakim, altı ay ve daha az süreli hapis cezalarını, hükümlünün cezasını toplum hizmetinde ücretsiz çalışmaya çevirebilir. Hakim, toplum hizmetinde çalışma uygulamasını devreye sokmadan önce şu hususları göz önünde bulundurmak zorundadır:

Her şeyden önce toplum hizmetinde çalışma sadece sanığın suçunu itiraf etmesi halinde mümkündür. Hakim, sanığın çalışabilme yaşında olup olmadığını, bu uygulama açısından rızasının bulunup bulunmadığını, suçlunun sosyal tarihçesini, toplum hizmetinde çalışma uygulamasının, suçlunun dini ve siyasi inançlarına engel olup olmadığını düşünmek zorundadır. Suçlunun yerine getirdiği işler ne ücretli ne de kar amaçlı olmalıdır. Çalışma güvenliği sigortası olmalıdır.

Toplum hizmetinde çalışma, verilen para cezalarını ödeyememesi nedeniyle suçlunun talepte bulunması sonucu ödenmeyen para cezalarının yerine uygulanabilir.

Çalışma saatlerinin miktarı on sekiz yaş ve üstü suçlularda en az 7, en fazla 240 saat olmalı, on sekiz yaş altındaki suçlular için saat miktarı 120 saat olmalıdır. Toplum hizmetinde çalışma uygulaması en fazla 12 ayda tamamlanmalıdır. Toplum hizmetinde çalışma yaptırımının tam olarak yerine getirilmemesi durumunda ilk cezanın uygulanmasına karar verilir.⁴²

III. Kamuya yararlı bir işte çalıştırmanın avantajları

Uygulama olanağı sınırlı da olsa, kamu yararına çalışma müessesesinin bir çok yararı vardır: Sosyal çalışma vasıtasıyla topluma tazmin sağlanır; mahkumun sosyal bağlantılarının saldırı vasıtasıyla rahatsız edilmeden yeniden sosyalleştirilmesi bu şekilde kolaylaşır ve teşvik edilir, devamlı çalışma ile çalışma davranışını öğrenir, sosyal sorumluluk duygusu gelişir ve daha çok kendine güveni oluşur.⁴³

Kamu yararına çalıştırma, devlet bütçesinden yapılacak harcamaların da önüne geçmekte olduğu gibi ülke ekonomisine katkısı da yadsınmayacak kadar çoktur. Örneğin; New York, Genessee County Şerifi, yeni bir cezaevinin inşasından uyguladığı toplum hizmeti programı ile

39 F. Sokullu Akıncı, “Adalet Reformu ve Alternatif Ceza Yaptırımları” s. 336. “21. Yüzyıla Girerken Cezaların İnfazı Sempozyumu”, s. 53.

40 F. Sokullu Akıncı, “Adalet Reformu ve Alternatif Ceza Yaptırımları”, s. 336.

41 Steinberg, “Sentencing Alternatives, Types of Sentences for Criminal Cases and Trials”, p: 2, (Çevrimiçi), www.hmichaelsteinberg.com/sentencingalternatives.htm (Erişim tarihi: 12.08.2006.).

42 “The Prospect of Alternative Sanctions in Indonesia”, p: 58

43 Timur Demirbaş, “İnfaz Hukuku”, s. 442.

kurtulabilmiştir. Bu program kapsamında 15.000 saat iş yapılmış ve 2500 saat hapis cezasının neden olacağı 75.000 dolarlık maliyet yükünün altına girmekten devlet kurtulmuştur.⁴⁴

Konuyu anlatırken değindiğimiz ülkelerde yaygın bir şekilde uygulanan kamu yararına çalışma tedbiri ile; kabiliyetleri geliştirme, keşfetme, sorumluluğu hatırlatma, hükümlüyü cezaevine koyup masraf etmeden istenilen amaca yönelmek ve onu ıslah etmek mümkündür.⁴⁵ Böylece hem suçlu ıslah olacak hem de kamu için faydalı işler yapılacaktır. Mahkum bir kurumda veya özel kişilerin yanında ücretsiz olarak, belirli saati dolduracak kadar çalışacağından böylece topluma vermiş olduğu zararı ödemiş olacaktır. Müeyyidenin bahsedilen yararının yanında kamuyu suçların önlenmesi hususunda bizzat ilgilendirmiş bulunması bir başka faydalı yönüdür. Zira böylece kamu adeta bir gözetim delegesi gibi faaliyette bulunabilmektedir.⁴⁶

IV. Türk ceza hukukunda kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımı

a. Genel olarak

Kısa süreli hapis cezasına mahkum olan kişinin cezası, hâkim tarafından uygun görülmesi ve kendisinin de rızası bulunması halinde kamuya yararlı bir işte çalıştırma seçeneği tedbirine çevrilebilecektir. Hükümlünün çalışacağı kurumda kadrolu olması ve bir ücret alması da söz konusu değildir. Kısa süreli hapis cezasını gerektiren bir suç işlemiş olan ve eğitim derecesi elverişli bulunan bir kişinin örneğin, okuma yazma öğreten bir kursta öğretici olarak görev yapmasına karar verilmesi bu seçenek tedbire bir örnektir.⁴⁷

Kamuya yararlı bir işte çalıştırma, 5237 sayılı TCK ile mevzuatımıza daha yeni girmiştir. TCK'nin 50'nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde yer alan kısa süreli hapis cezasının yaptırım seçeneklerinden kamuya yararlı bir işte çalıştırma;⁴⁸ hükümlünün, ücretsiz olarak bir kamu kurumunun veya kamu yararına hizmet veren bir özel kuruluşun belirli hizmetlerinde mahkum olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla çalıştırılmasıdır.⁴⁹ Ancak kamuya yararlı bir işte çalıştırma cezasının ücretli olması gerektiğini savunanlar⁵⁰ olduğu gibi, gönüllülük esasına bağlanmasına gerek bulunmadığını ancak, kanun koyucunun iradesinin bu şekilde ortaya konduğunu ifade edenler de vardır.⁵¹

Ülkemizde 1973 yılında 1712 sayılı Kanun'la yürürlükten kaldırılmadan önce, "6 ayı geçmemek üzere devlet, belediye hizmetlerinde, iktisadi devlet teşekküllerinde çalıştırma" müessesesi kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalara alternatif bir yaptırım olarak düzenlenmişti. Ne var ki bu yaptırım, uygulama olanağı bulunmadığı gerekçesiyle kaldırılmıştı. Bu tedbirin, uygulamada önemli güçlükler doğurduğu ve bu nedenle de gerektiği gibi yararlanılamayan bir müeyyide olduğu savunulmuş ayrıca, hükümlünün kişiliğine ve sosyal durumuna uyan bir iş

44 F. Sokullu Akıncı, "21. Yüzyıla Girerken Cezaların İnfazı Sempozyumu", s. 54.

45 M. Sivacıoğlu, s.124

46 S. Dönmezer-S. Erman, "Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku", Genel Kısım, Cilt: III, İstanbul: Beta Yayınları

47 İzzet Özgenç, "Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi", Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, 3. Baskı, Ankara 2006, s. 636.

48 Kamuya yararlı bir işte çalıştırma sadece kısa süreli hapis cezasının bu tedbire çevrilmesinde söz konusu olmaz. Nitekim, CGTİHK'nun 105'inci maddesinin 4'üncü fıkrasına göre, "İki yıl veya daha az süre ile hapis cezasına mahkum olanlardan, hükümlülük süresinin yarısını iyi halle geçirenlerin, istekleri bulunmak koşuluyla kendilerinin veya yasal temsilcilerinin veya Cumhuriyet başsavcılığının istemi üzerine, mahkumiyet sürelerinin geriye kalan yarısını kamuya yararlı bir işte çalıştırılmasına mahkemece karar verilebilir."

49 5275 sayılı Kanun'un 105/1'inci maddesi ile 06.04.2006 tarih ve 2006/10218 karar sayılı Tüzüğün 51/6-a maddesi.

50 F. Sokullu Akıncı, "Suç Siyaseti Bağlamında Yeni Türk Ceza Kanunu'nun Genel Değerlendirilmesi", Kazancı Hakemli Dergisi, 5 (Ocak 2005).

51 Özbek'e göre, rıza koşulunun getirilmesinin sebebi Anayasanın 18'inci maddesinde yer alan "Hiç kimse zorla çalıştırılmaz. Angarya yasaktır." hükmü olabilir. Ancak aynı maddenin 2'inci fıkrasında "Şekil ve şartları kanunla düzenlenmek üzere hükümlülük veya tutukluluk süreleri içindeki çalıştırmalar; ... zorla çalıştırma sayılmaz." hükmü karşısında kamuya yararlı bir işte çalıştırma tedbirinin gönüllülük esasına bağlanması gerekli değildir. (V. Özer Özbek, TCK İzmir Şerhi, s. 554.).

yerinin sağlanması da güç olduğu vurgulansa⁵² ve uygulama olanağı sınırlı da olsa, kamuya yararlı bir işte çalıştırma müessesinin yeniden mevzuatımıza girmesi yerinde bir uygulamadır.

Mevzuatımıza yeni girmesine rağmen yerel mahkemelerce kamuya yararlı bir işte çalıştırma cezası tatbika başlanmış ve toplum tarafından da onay almıştır. Örneğin, Manisa'nın Akhisar ilçesinde yaşayan 39 yaşındaki M.A, eşi F.A'ı (32) kıskançlık nedeniyle, 48 yaşındaki F.Y. de eşi A.Y.i (37) aile içi anlaşmazlık nedeniyle dövmelemleri üzerine her iki kadının da şikâyetçi olmuş ve kocalar hakkında dava açılmış, sanıkları 75'er gün kısa süreli hapis cezasına çarptırarak hâkim daha sonra bu cezaları, yeni yasaya göre ıslah edici olması için Akhisar Kent Ormanı'nda 75'er gün temizlik cezasına çevirmiştir.⁵³ Edirne 2'nci Asliye Ceza Mahkemesi'nde yalan tanıklık suçundan yargılanan şahsa mahkemenin verdiği 3 ay 10 gün kamuya yararlı bir işte çalıştırma cezası verilen sanığın da cezasını ceza evinde değil, okulda temizlik yaparak infaz edeceğini de yine o günkü gazetelerimiz yazmıştır.⁵⁴ Denetimli Serbestlik Şube Müdürlüğü tarafından H.Ç isimli şahıs İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı bir ilköğretim okuluna yerleştirildi. Hükümlünün takibi de Denetimli Serbestlik Şube Müdürlüğü tarafından yapılacak. Hizmetçisine saldırmaktan suçlu bulunan ve 5 gün bir sağlık merkezinde yerleri paspaslama cezası alan ünlü manken Naomi Campbell ile de gündeme gelen kamu hizmeti cezasının Türkiye'de de değişik şekillerde uygulanmaya başlandığını görmek güzel gelişmelerdendir.

Kamuya yararlı bir işte çalıştırmanın düzenlendiği bir başka yer ise; 5275 sayılı Kanunun 105'inci maddesinin dördüncü fıkrasıdır. Buna göre iki yıl veya daha az süre ile hapis cezasına mahkûm olanlardan hükümlülük süresinin yarısını iyi hâlde geçirenlerin, istekleri bulunmak koşuluyla kendilerinin veya kanuni temsilcilerinin veya Cumhuriyet başsavcılığının istemi üzerine, mahkûmiyet sürelerinin geriye kalan yarısını ücretsiz olarak kamuya yararlı bir işte çalıştırılması suretiyle yerine getirilir.

b. Koşulları

1. Sanığın rızası koşulu

Hâkimin bu seçenek tedbire başvurabilmesi için mahkûmun rızasını alması zorunludur.⁵⁵ Bu durumda hükümlü, çalışacağı kurumda kadrolu olmayacak ve kendisinin bir ücret alması da söz konusu olmayacaktır. Burada ücretsiz çalıştırma yerine, belirli bir ücret ödenmesinin daha uygun olacağını, zira her iki durumda da cezası çalıştırma önlemine çevrilen hükümlünün çalıştığı kuruma artı bir değer getireceğini, bu çalışmanın bir bedeli olmaması halinde, bu önlemin angaryaya dönüşeceğini savunanlar⁵⁶ var ise de, kanaatimizce kamuya yararlı bir işte ücret karşılığında çalıştırma cezadan çok, çoğu sanık için mükafat olacaktır. Hükümlünün kamu hizmetinde çalıştırılması bir nevi topluma verdiği zararı karşılamayı hedeflediği için mevzuatımızdaki düzenleme yerindedir.

2. Kamuya yararlı kurumların listelerinin oluşturulması

Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği'nin 54'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre; Kurumlar listesi çalışma yaptırım veya yükümlülüğünün infaz edilebileceği kurumlara ilişkin ayrıntılı bilgilerin yer aldığı, ayrıca hizmetler listesinin hazırlanmasına esas teşkil eden listedir.

İkinci fıkraya göre; Şube müdürlüğü veya büro tarafından kurumlar listesini oluşturmak üzere yeterli sayıda görevlendirilen denetim görevlisi veya denetleme memuru; her yılın aralık ayının ikinci haftasına kadar kurumlar listesini, dördüncü haftasına kadar hizmetler listesini oluşturur.

52 **Kayihan İçel** s. 331.

53 21.04.2007 tarihli Sabah Gazetesi, <http://arsiv.sabah.com.tr>.

54 <http://haber.edirneninsesi.com/detay.php?detay=haber&id=1174438097>

55 **Ali Rıza Çınar**, "Türk Ceza Hukukunda Cezalar", s. 53

56 **Süheyl Donay-Mahmut Kaşıkçı**, "En Son Değişikliklerle Açıklamalı ve Karşılaştırmalı Türk Ceza Kanunu", Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 1. Bası, Kasım 2005, İstanbul, s. 76.

Kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımına dair kurumlar listesinde iş yerinin adı ve faaliyet alanı; iş yerindeki personel sayısı ve karar almaya yetkili kişinin adı; iş yerindeki gözetmenin adı, görevi ve iletişim bilgileri; yapılacak işin türü, sürekli olup olmadığı; işin yapılacağı saatler ile kaç günde ve günde kaç saat yapılacağı; cinsiyet ve çocuk/yetişkin ayrımı da dikkate alınarak çalıştırılabilecek sanık veya hükümlü sayısı ile dolu ve boş kadrolar gibi bilgilerin yer alacağı üçüncü fıkrada belirtilmiştir.

Dördüncü fıkraya göre, ücretli çalışma yükümlülüğüne dair kurumlar listesinde, yukarıda sayılanlara ek olarak işin karşılığında alınacak ücrete ilişkin bilgilere de yer verilir.

Kurumlar listesi, ilgisine göre ücretli çalışma yükümlülüğüne dair kurumlar listesi kartonu veya ücretsiz çalışma yaptırımına dair kurumlar listesi kartonunda saklanır.

3. Çalışılacak kurumlar ile iş birliği protokolünün hazırlanması

Kurumlar listesi hazırlandıktan sonra birde orada çalışacakların şartları ile ilgili ortak adımın atılması gerekmektedir. Protokol imzalama prosedürü,18.04.2007 tarihli 26497 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği’nin 56’ncı maddesinde düzenlenmiştir.

Maddenin birinci fıkrasına göre; kurumlar listesinde yer alan iş yerleri ile şube müdürlüğü veya büro arasında iş birliği protokolü imzalanır. İş birliği protokolünü şube müdürlüğü adına şube müdürü, büro adına büro şefi, iş yeri adına kurumun yetkilisi imzalar. Kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımına dair iş birliği protokolünde; kurumun adı, hizmetlerin adı, çalışma saatlerinin şube müdürlüğü ve kurumun ortak kararı ile belirleneceği, takip çizelgesinin iş yerindeki sanık veya hükümlünün çalışmasından sorumlu kişi tarafından doldurulacağı, protokolün yürürlükte olacağı tarih aralığı, hangi dönemlerde gözden geçirileceği, protokolün sona ereceği haller, cinsiyet ve çocuk/yetişkin ayrımı da dikkate alınarak çalıştırılabilecek hükümlü sayısı, iş yerinin hükümlüye veya çocuğa iş güvenliği ve sağlığı ile işin yapılması için gerekli olan araç ve gereçleri sağlayacağı, işveren ve diğer çalışanlar tarafından sanık veya hükümlünün insan haklarına ve kişilik haklarına saygı gösterileceği gibi bilgiler yer alır.

Ücretli çalışma yükümlülüğüne dair iş birliği protokolünde, yukarıdaki bilgilere ek olarak iş, vergi ve sosyal güvenlik mevzuatına ilişkin yükümlülüklerin işverenler tarafından yerine getirileceği ve sanık, hükümlü veya çocuklara ücret ödeneceği yer alır.

İş birliği protokolü, ilgisine göre ücretli çalışma yükümlülüğüne dair kurumlar listesi kartonu veya ücretsiz çalışma yaptırımına dair kurumlar listesi kartonunda saklanır.

4. Çalışma protokolünün hazırlanması

Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği’nin 57’nci maddesinde çalışma protokolünün hazırlanması düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasına göre, iş birliği protokolü imzalanan ve hükümlünün çalıştırılacağı iş yerleri ile şube müdürlüğü veya büro arasında çalışma protokolü imzalanır.

İkinci fıkraya göre, çalışma protokolünü şube müdürlüğü ve büro adına denetim görevlisi veya denetleme memuru, iş yeri adına kurumun yetkilisi ve sanık veya hükümlü veya çocuğun kanuni temsilcisi imzalar; şube müdürlüğü adına şube müdürü, büro adına büro şefi onaylar. Kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımına dair çalışma protokolünde; şube müdürlüğü veya büronun hak ve sorumlulukları, sanık veya hükümlünün çalıştırılacağı kurum ile sanık veya hükümlünün hak ve sorumlulukları, sanık veya hükümlünün çalıştırılacağı işin türü, mahiyeti ve süresi, sanık veya hükümlünün iş ile ilgili uyması gereken güvenlik tedbirleri, iş güvenliği ve sağlığı için gerekli önlemlerin işveren tarafından alınacağı, hükümlü veya sanığın yükümlülüklerine aykırı davranması durumunda yapılacak işlemler, sanık veya hükümlünün iş yerinde kime karşı sorumlu olduğu gibi bilgiler yer alır.

Üçüncü fıkraya göre, ücretli çalışma yükümlülüğüne dair çalışma protokolünde, yukarıdaki bilgilere ek olarak iş, vergi ve sosyal güvenlik mevzuatına ilişkin yükümlülüklerin işverenler tarafından yerine getirileceği ve sanık veya hükümlülere ücret ödeneceği gibi bilgiler yer alır.

Çalışma protokolü, sanık veya hükümlünün dosyasında saklanır.

Çalışma protokolü olarak, Millî Eğitim Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı iş birliğinde, mahkemeler tarafından verilen eğitim kurumuna veya programına devam etme kararlarının yerine getirilmesi sürecinde, bireylerin bir işe girebilmelerine kolaylık ve destek sağlayacak düzeyde bir meslek ve beceri öğrenmelerinin ve eğitim yaşamlarına daha sağlıklı ve başarılı olarak devam etmelerinin sağlanarak yeniden topluma kazandırılmaları ve denetimli serbestlik tedbiri altında olan ve eğitimlerine devam eden kişilerin denetim sürelerinde etkili izleme ve iyileştirme çalışmalarının yürütülmesini sağlamak amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı iş birliğinde eğitim kurumu veya programına devam etme denetimli serbestlik kararlarının uygulanmasına dair iş birliği protokolü hazırlanmıştır.⁵⁷

5. Kamuya yararlı iş/hizmetler listelerinin oluşturulması

Hizmetler listesi; şube müdürlüğü veya büroca hazırlanan, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu yararına hizmet üreten kurumların, hükümlülerin hangi işlerde ne kadar süreyle çalıştırabileceklerine dair bilgilerin bulunduğu, ücretsiz çalışma yaptırımına dair kurumlar listesindeki bilgiler doğrultusunda hazırlanan listedir. Hizmetler listesinde yapılacak işin türü ve işin sürekli veya dönemlik olması gibi bilgiler yer alır.

Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği'nin 55'inci maddesinin ikinci fıkrasına göre; hizmetler listesi; kamuya yararlı işte çalıştırma yaptırımına dair kurumlar listesindeki işin türü ve sürekli olup olmadığına ilişkin bilgilerden yola çıkılarak hazırlanır. Hizmetler listesinde, yaptırımın infaz edileceği kurumun adı belirtilmez.

Yönetmeliğin 54'üncü maddesinin ikinci fıkrasına göre, şube müdürlüğü veya büro tarafından hizmetler listesini oluşturmak üzere yeterli sayıda görevlendirilen denetim görevlisi veya denetleme memuru her yılın aralık ayının dördüncü haftasına kadar hizmetler listesini oluştururlar. Hizmetler listesi, şube müdürlüğü veya büronun yargı çevresinde bulunan ceza mahkemelerine her yılın ocak ayı sonuna kadar iletmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

Bazen bölgenin sosyal ve ekonomik şartlarına göre kamuya yararlı kurumlarda ve çalışılacak işlerde değişiklikler olabilir. Bu tür değişiklikler olduğunda hizmetler listesi, şube müdürlüğü veya büroca güncellenir ve güncellenen liste şube müdürlüğü veya büronun yargı çevresinde bulunan ceza mahkemelerine iletmek üzere derhal Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri ya da büroları, bölgelerinde bulunan kamu kurumlarından veya kamu yararına hizmet veren özel kuruluşlardan hükümlüleri ne suretle çalıştırabileceklerine dair bilgi alırlar ve hizmetler listesini oluştururlar. Kamuya yararlı iş listelerinin ve hükümlülerin ücretsiz olarak çalışabileceği kamu kurum ve kuruluşları ile kamu yararına hizmet üreten kurumların, hükümlüleri hangi işlerde ne kadar çalıştırabileceklerine dair bilgilerin bulunduğu hizmet listeleri mahkemelere iletmek üzere Cumhuriyet Başsavcılıklarına gönderilir.

Örneğin, Kars Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğü'nün merkez ve mülhakatlardaki mahkemelere 14.03.2006 tarih ve 2006/43 sayılı yazısı ile göndermiş olduğu, kamu kurum ve kuruluşları ile kamuya yararlı hizmet üreten kurumlardan ücretsiz olarak hangi işlerde ve ne kadar süre ile hükümlü çalıştırılabileceği bilgilerinin yer aldığı kamuya yararlı iş listelerini inceleyecek olursak;

	KURUMU	ÇALIŞMA SÜRESİ	KİŞİ SAYISI	YAPACAĞI İŞ
1	Sağlık Müdürlüğü Hekimevi	6 ay	1	Temizlik
2	İl Nüfus ve Vatandaşlık Müd.	-	3	Temizlik
3	İlçe Nüfus Müdürlüğü	-	1	Büro işi

57 Bk., Ek Kısım, Mevzuat, Protokoller Bölümü.

4	İl Milli Eğitim Müdürlüğü	-	50	Hizmetli
5	İl Milli Eğitim Müdürlüğü	-	50	Kaloriferci

İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğü'nün gönderdiği yazıda ise, salon, raf, kitap, lavabo ve bahçe temizliği için, kitap kaşelerinin, numaratorlerinin ve etiketlerinin yapılması, kitap kayıtlarının yapılması ve düzenlenerek yerleştirilmesi, kitap, kaset, CD ve buna benzer belgelerin incelenerek okunarak hangi konuya girdiklerinin tespitinin yapılması, ciltleme bilenlerin kütüphanede bulunan kitapların ciltlenmesi için cilt makinesi ile kitapların ciltlerinin yapılması şeklinde kamuya yararlı iş yaptırılabilirliği belirtilmektedir.

Aynı şekilde Kars Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğü tarafından ceza mahkemelerine gönderilen 2007/54 muhtelif sayılı, 29.01.2007 tarihli yazının ekinde bulunan ücretsiz çalıştırılabilir hizmet listeleri de şu şekildedir.

Hizmetler listesi (ücretsiz)

Türü	İş		Çalıştırılabilir Hükümlü Sayısı				Toplam
	Sürekliliği		Çocuk		Yetişkin		
	Sürekli	Dönemlik	Bayan	Bay	Bayan	Bay	
Hizmetli	X		13	16	22	44	95
Temizlikçi	X		8	10	27	54	99
Temizlik İşçisi		X	1	4	4	10	19
Kaloriferci		X		2		12	14
Bulaşıkçı	X			1		1	2
Şoför	X					9	9
Boyacı		X		2		2	4
Orman İşleri		X				5	5
Fidanlık Bekçisi		X		5		15	20
Orman Mühendisi	X					3	3
Araç Motor Ust.	X					2	2
Oto Elektrikçi	X					2	2
İnşaat Mühendisi	X				1	2	3
Mimar	X				1	2	3
Müezzin	X					3	3
Bahçıvan		X				3	3
Opr. Yrd (Yağcı)	X					1	1
Maden Mühendisi	X					1	1

Makine Teknisyeni	X					1	1
Beden İşç.	X					5	5
Fen İşleri	X					2	2

Mahkeme, bu listelerden uygun gördüğü hizmeti ve süresini hükümlüye önerir ve bunu reddetme hakkına sahip olduğunu hatırlatır. Mahkeme kararında sadece hangi tür işi ve ne kadar süre ile yapacağı hususları belirtmeli, kurum ismini de kararında belirterek infazı sınırlandırmamalıdır. Bu konuda Yargıtayın görüşünü öğrenecek kadar bir süre henüz geçmedi ancak buna benzer eski kararlarında Yargıtay tedavi amacıyla hükümlünün hastaneye yatması hususunda mahkemelerin karar verdiği dosyaları “hastanenin isminin kararda belirtilmesi suretiyle infazın sınırlandırıldığı”ndan bahsederek bozduğu da süreklilik kazanmış bir durum idi. Bu düşünceden hareketle, “kamuya yararlı bir işte çalıştırma” seçenek yaptırımına çevirme işlemi hangi kurumda bunun yerine getirileceğine kararda değinilmemeli, sadece ne kadar süre ile hangi tür işi yaparak yerine getirileceği belirtilmelidir.

Yönetmeliğin 55’inci maddesinin son fıkrasına göre, hizmetler listesi, ücretsiz çalışma yaptırımına dair kurumlar listesi kartonunda saklanır.

5237 sayılı TCK’nın 50/1-f maddesindeki kısa süreli hapis cezasına alternatif yaptırım olarak karar verilmesi veya 5275 sayılı CGTİHK’nun 105/4’üncü maddesinde düzenlenen şartla tahliye kararındaki koşulun yerine getirilmesi ile ilgili olarak verilen kararlarda, sanık veya hükümlü hakkında ücretsiz kamu yararına çalıştırılması cezası verilmesi halinde; mahkemelerce denetimli serbestlik şube müdürlüklerince gönderilen hizmet listelerindeki belirlenen çalışma alanlarından sadece çalıştırılacağı hizmet sektörünün belirtilmesi gerekmektedir. İnfazın yapılacağı yer konusundaki çalışmalar şube müdürlüklerince yerine getirilmelidir.

Kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımı, denetimli serbestlik kurumlarının tespit ettiği listelere göre mahkemelerce uygulanacaktır. Ancak, kanunda sanığın oturduğu coğrafi mekandaki iş imkanları ile sınırlı olarak iş temin edileceği konusunda bir zorunluluk yoktur. Özellikle bazı yörelerimizde, vasıfsız işçi dediğimiz sanıkların çalıştırılması için çok daha uygun ortamlarda iş imkanları bulunabilir. Bu kurum ülkemizde daha yeni uygulama imkanı bulacaktır. Bu nedenle Yargıtayın bu yaptırım ile ilgili örnek kararı bulunmamaktadır. Ancak kanaatimce, bir kurumda infazın sona ermesi zorunlu olmadığı, birkaç kurumda çalıştırılmak suretiyle cezanın infazı tamamlanabileceğinden örneğin, okullar açılmadan önce tüm milli eğitim kurumlarının bakım ve onarımı için ülke çapında bu cezaya çarptırılanlardan yararlanılabilir. Ayrıca, ülkemizdeki orman yangınları maalesef her yıl binlerce hektar orman alanı kül etmekte ve yangın sonrası yeni fidanların ekilmesi için yangın alanının temizlenmesi ve yeni fidanların ekiminde de bir çok işçiye ihtiyaç duyulmaktadır. Her hangi bir meslek gurubundan olmayan kişiler için bu tür işler sanığın memleketinden farklı bir yerde de olsa cezasının infazında değerlendirilmelidir. Bunlara park-bahçe temizliği, hasta bakıcılığı, hastanelerde temizlik işçiliği, görme özürlü birisine kitap okuma, huzur evlerindeki yaşlıların bakım ve görümünü yapma da dahil edilebilir. Aksi taktirde bir ilde birkaç temizlikçi, kaloriferci çalıştırılarak yeterli iş imkanları sağlanmış olamaz.

6. Kamu yararına çalıştırma kararı verilemeyecek hâl

Sanığın işlemiş olduğu birden fazla suç bazen aynı iddianame ile dava edilebilmektedir. Mahkeme tarafından birden fazla suç dolayısıyla aynı kararda birden fazla mahkumiyet hükmü kurulması durumunda ve bu mahkumiyet hükümlerinin de kısa süreli olması durumunda, hâkim suçlardan birinin kısa süreli hapis olan cezasını kamuya yararlı bir işte çalıştırmaya çevirmesi durumunda artık diğer suçlar açısından 50’nci maddede düzenlenen diğer seçenek kurumları seçmek zorundadır. Aynı kararda birden fazla “kamuya yararlı bir işte çalıştırma” seçenek yaptırımına başvuramayacaktır. Nitekim, 5275 sayılı Kanun’un 105’inci maddesinin 3’üncü fıkrası ile 2006/10218 karar sayılı Tüzüğün 51’inci maddesinin 6’ncı fıkrasının (c) bendinde, “diğer bir hapis cezasına hükmedildiğinde kamu yararına çalıştırma kararı verilemez” demek suretiyle bu konu düzenlenmiştir.

C. Süresi

Kısa süreli hapis cezasına mahkûm olan kişinin cezası, “yarısından bir katına kadar bir süreyle” kamuya yararlı bir işte çalıştırma tedbirlerine çevrilebilecektir. Çalışma süresinin hesabında hükümlünün çalıştığı kurumun bu konudaki mevzuatı esas alınır.⁵⁸

D. Amaç ve yararları

Daha önceki bölümde konuyu anlatırken değindiğimiz ülkelerde yaygın bir şekilde uygulanan kamu yararına çalışma tedbiri ile kabiliyetleri geliştirme, keşfetme, sorumluluğu hatırlatma, hükümlüyü cezaevine koyup masraf etmeden istenilen amaca yöneltmek ve onu ıslah etmek mümkündür.⁵⁹ Böylece hem suçlu ıslah olacak hem de kamu için faydalı işler yapılacaktır. Mahkum bir kamu kurumunda veya kamu yararına hizmet veren bir özel kuruluşun belirli hizmetlerinde ücretsiz olarak, belirli saati dolduracak kadar çalışacağından böylece topluma vermiş olduğu zararı ödemiş olacaktır. Müeyyidenin bahsedilen yararının yanında kamuyu suçların önlenmesi hususunda bizzat ilgilendirmiş bulunması bir başka faydalı yönüdür. Zira böylece kamu adeta bir gözetim delegesi gibi faaliyette bulunabilmektedir.⁶⁰

E. İnfazı

Hukukumuzda kamuya yararlı bir işte çalıştırma biçiminde seçenek yaptırımın gerektiğinde kolluk ve ilgili diğer makamlarla iş birliği içinde kanunda belirtilen usûl ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak görevi, 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu'nun 14/1-a-4 maddesi ve 18.04.2007 tarihli 26497 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği'nin 15/1-a-4 ve aynı maddenin 1-b maddesine göre şube müdürlüklerine verilmiştir

1. Kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımının yerine getirilmesi

Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği'nin 48'inci maddesinin birinci fıkrasına göre; hakkında kamuya yararlı bir işte çalıştırma kararı verilen hükümlüye on gün içinde şube müdürlüğü veya büroya başvurması hususunda bildirim yapılır.

Hükümlünün; haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazereti olmaksızın şube müdürlüğü veya büroya; 5237 sayılı Kanun'un 50 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi gereğince on gün içinde başvurmaması ve otuz gün içinde seçenek yaptırımın infazına başlanmaması, 5275 sayılı Kanun'un 105'inci maddesinin dördüncü fıkrası gereğince on gün içinde başvurmaması hâlinde, şube müdürlüğü veya büroca ilgili defterdeki kayıt kapatılarak durum Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla mahkemeye bildirilir.

Hükümlünün süresinde başvurması hâlinde, denetim görevlisi veya denetleme memuru tarafından tanıma formu düzenlenir. Ayrıca çalışma protokolü dikkate alınarak denetleme planı hazırlanır.

Denetleme memuru tarafından hazırlanan denetleme planı, denetim görevlisinin onayı ile uygulamaya koyulur. Denetleme planında; hükümlü veya çocuğun hangi kurum veya kuruluşta, hangi gün ve saatlerde çalışacağı ve yaptırımın başlayış ve bitiş tarihleri belirtilir.

Hükümlü veya çocuğun çalışmaya başlama tarihi, bildirimden tebliğ edildiği tarihten itibaren otuz günü geçemez.

Şube müdürlüğü veya büroca hazırlanan denetleme planı; hükümlü, ilgili kurum ve kuruluşlara bildirilir.

58 2006/10218 karar sayılı CİKYCGTİHT'nin 51/6-e maddesi.

59 M. Sivacioğlu, s.124.

60 S. Dönmezer-S. Erman , III, s. 4.

Hükümlünün denetleme planına uyup uymadığı, şube müdürlüğü veya büroca her zaman denetlenir. Yaptırımın denetimi, ulaşım güçlüğü veya güvenlik gibi nedenlerin bulunması halinde ilgili kurum ve kuruluşlar ile kolluğa yazı yazılmak suretiyle yerine getirilir.

Kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımına karar verilen hükümlülere, çalıştıkları süreçte haklarında, 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun ilgili hükümleri uygulanmaz.

Onbeş yaşını doldurmamış çocukların çalışması yasaktır. Ancak böyle bir karar verilmişse, ondört yaşını doldurmuş ve ilköğretimi tamamlamış olan çocuklar; bedensel, zihinsel ve ahlaki gelişimlerine; eğitimini sürdürenler ise okullarına devamına engel olmayan, hafif işlerde çalışabilir. Bu konuda 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 71, 85 ve 87' nci madde hükümleri uygulanır.

Yaptırımın başlama tarihi, hükümlünün çalışmaya başladığı tarihtir.

2. Çalışma yaptırımı veya yükümlülüğünün takip ve denetimi

Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği'nin 58'inci maddesinin birinci fıkrasına göre; *çalışma yaptırımı* veya yükümlülüğünün denetimi takip çizelgesi ile yerine getirilir. Bu çizelge; sanık veya hükümlünün işe geldiği tarih; geliş ve ayrılış saati; bir günde çalışmak zorunda olduğu, fiilen çalıştığı ve yaptırım veya yükümlülük süresince toplam çalışacağı saat; kalan saat; sanık veya hükümlünün ve iş yerindeki sanık veya hükümlünün çalışmasından sorumlu kişinin imzası; denetim görevlisi veya denetleme memurunun denetime gittiği tarih, adı, soyadı, görevi ve imzasının bulunduğu çizelgedir.

İkinci fıkraya göre; denetim görevlisi veya denetleme memuru sanık veya hükümlünün çalışacağı toplam süreyi haftalık çizelgeler biçiminde düzenler ve infazın başladığı gün iş yerindeki sanık veya hükümlünün çalışmasından sorumlu kişiye teslim eder. İş yerindeki sorumlu kişi takip çizelgesini her gün doldurur. Ayrıca her gün sanık veya hükümlüye imzalatırır.

İş yerindeki sorumlu kişi, sanık veya hükümlünün işe gelmesi gerektiği halde gelmediği saatleri derhal denetim görevlisi veya denetleme memuruna bildirir.

İş yerindeki sorumlu kişi, yaptırımın ihlal edilmesi veya sona ermesi halinde takip çizelgesini denetim görevlisi veya denetleme memuruna teslim eder. Teslim alınan takip çizelgeleri sanık veya hükümlünün dosyasında saklanır.

Takep çizelgesi haftada bir kez sanık veya hükümlüye, denetim esnasında denetim görevlisi veya denetleme memuruna verilir. Ayrıca gerekli görüldüğü her an şube müdürlüğü veya büroca istenebilir.

3. Kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımının infazında sürenin hesaplanması

Yönetmeliğin 59'uncu maddesi bu hususu düzenlemiştir.

Birinci fıkraya göre; kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımının infaz süresi, saat hesabıyla belirlenir. Bir gün dört saat olarak hesap edilir. Hesaplama, mahkeme kararında yer alan gün sayısı dört saat ile çarpılarak toplam çalışma süresi belirlenir. Hükümlü günde en az iki, en çok sekiz; haftada en az on, en çok kırk saat çalıştırılır. Yaptırımın infazının tamamlanma süresi, mahkemece verilen toplam ceza süresinin iki katını geçemez.

İkinci fıkraya göre; hükümlünün çalışacağı gün ve saatler şube müdürlüğü veya büroca; kendi işi, aile veya eğitim yaşamı gibi özellikler dikkate alınarak belirlenir.

4. Çalıştırma yaptırımı veya yükümlülüğünün infazında sanık veya hükümlünün izin ve devamsızlığı

Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği'nin 60'ncı maddesinin birinci fıkrasına göre; çalıştırma yaptırımı veya yükümlülüğünün infazında, hastalık halinde sanık veya hükümlü durumu derhal çalıştığı yerdeki kurumun yetkilisine ya da iş

yerindeki sorumlu kişiye; ayrıca denetim görevlisi veya denetleme memuruna bildirerek raporunu ibraz eder. Raporlu olunan süre infazdan sayılmaz.

Yangın, deprem, sel, kaza, birinci derece yakınının ölümü, çalışma protokolünün sona ermesi ve benzeri gibi zorunlu haller ile sanık veya hükümlünün haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen bir mazeretinin bulunması halinde çalışılmayan günler infazdan sayılmaz.

Birinci ve ikinci fıkrada belirtilen haller ihlal olarak değerlendirilmez.

5. Çalışma protokolünün sona ermesi

Aynı Yönetmeliğin 61'inci maddesinin birinci fıkrasına göre; çalışma protokolünün; şube müdürlüğü ya da büro veya iş yeri tarafından sona erdirilmesinin talep edilmesi halinde, talep eden taraf gerekçesini karşı tarafa bildirir. Sona erdirmenin; işyeri tarafından talep edilmesi halinde, denetim görevlisi veya denetleme memuru taraflarla görüşerek öncelikle uzlaşma yolunu dener. Uzlaşmanın mümkün olmaması halinde şube müdürlüğü, büro veya iş yeri tarafından anlaşma ile protokol sona erdirilir.

Çalışma protokolünün sanık veya hükümlü tarafından sona erdirilmesi talep edildiğinde, denetim görevlisi veya denetleme memuru iş yeri ile sanık veya hükümlüyle görüşerek uzlaşma yolunu dener. Uzlaşmanın mümkün olmaması halinde şube müdürlüğü, büro veya iş yeri tarafından anlaşma ile protokol sona erdirilir.

Çalışma protokolünün sona ermesi halinde bu Yönetmeliğin 57'nci maddesindeki işlemler yapılır.

6. Kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımının ihlali ve kaydın kapatılması

Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği'nin 49'uncu maddesinin birinci fıkrasına göre; denetleme planına uyulmadığının kolluk, ilgili kurum veya kuruluş tarafından bildirilmesi ya da şube müdürlüğü veya büro tarafından tespit edilmesi hâlinde hükümlü denetleme planına uyması yönünde şube müdürlüğü veya büroca uyarılır. Uyarıya rağmen denetleme planına uyulmaması halinde kayıt kapatılarak evrak mahkemeye iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Ayrıca durum kolluk ve ilgili kurum ve kuruluşlara bildirilir.

İkinci fıkraya göre; yaptırım sona erdiğinde durum, kolluk ve ilgili kurum ve kuruluşa iletilerek evrakın iadesi istenir, kayıt kapatılır ve evrak mahkemeye iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

Kısa süreli hapis cezalarına seçenek yaptırım olarak 5237 sayılı TCK'nın 50'nci maddesinin 1'inci fıkrasının (f) bendinde düzenlenen, "kamuya yararlı bir işte çalıştırma"nın dışında hükümlünün ücretsiz olarak ve gönüllü olmak koşulu ile çalıştırılabileceği bir başka durum daha vardır. 2006/10218 karar sayılı İnfaz Tüzüğü'nün 51'inci maddesinin 6'ncı fıkrasının (d) bendine göre, "İki yıl veya daha az süre ile hapis cezasına mahkûm olanlardan, hükümlülük süresinin yarısını iyi hâlde geçirenlerin, istekleri bulunmak koşuluyla kendilerinin veya yasal temsilcilerinin veya Cumhuriyet başsavcılığının istemi üzerine, mahkûmiyet sürelerinin geriye kalan yarısını kamuya yararlı bir işte çalıştırılmasına mahkemece karar verilebilir."

7. Kamuya yararlı bir işte ücretli olarak çalıştırma

a. Hükümlünün kamuya yararlı bir işte ücretli olarak çalışarak yerine getirebileceği yükümlülükler

1. 5275 sayılı Kanun'un 107/7'nci maddesinde: "Hükümlü, denetim süresinde, infaz kurumunda öğrendiği meslek veya sanatı icra etmek üzere, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında, ücret karşılığında çalıştırılabilir." hükmü getirilmiştir.

2. 5271 sayılı Kanun'un 231'inci maddesinin sekizinci fıkrasının (b) bendi gereğince, bir meslek veya sanat sahibi sanığın bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılması,

3. 5275 sayılı Kanun'un 107'nci maddesinin yedinci fıkrası gereğince, hükümlünün infaz kurumunda öğrendiği meslek veya sanatı icra etmek üzere, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığı çalıştırılması,

4. 5237 sayılı Kanun'un 51'inci maddesinin dördüncü fıkrasının (b) bendi gereğince, bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasıdır.

b. Ücretli çalıştırma yükümlülüğünün kayıt işlemleri

Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği'nin 51'inci maddesinin birinci fıkrasına göre; mahkemece ilam, Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Cumhuriyet başsavcılığınca ilam denetimli serbestlik genel defterine kaydedildikten sonra şube müdürlüğü veya büroya iletilir.

İkinci fıkraya göre; şube müdürlüğü veya büro tarafından; yetişkinler için verilen kararlar denetimli serbestlik defterine, çocuklar için verilen kararlar çocukların denetimine ilişkin deftere kaydedilir.

c. Ücretli çalıştırma yükümlülüğünün yerine getirilmesi

Yönetmeliğin 52'nci maddesi ücretsiz olarak çalıştırma kurumunda olduğu gibi, ücretli çalıştırma yükümlülüğünün yerine getirilmesinde aynı ölçüleri getirmiştir. Birinci fıkraya göre; sanık veya hükümlüye on gün içinde şube müdürlüğü veya büroya başvurması hususunda bildirim yapılır.

İkinci fıkraya göre; sanık veya hükümlünün; haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazereti olmaksızın şube müdürlüğü veya büroya on gün içinde başvurmaması hâlinde, şube müdürlüğü veya büroca ilgili defterdeki kayıt kapatılarak durum Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla mahkemeye bildirilir.

Üçüncü fıkraya göre; sanık veya hükümlünün süresinde başvurması hâlinde, denetim görevlisi veya denetleme memuru tarafından tanıma formu veya değerlendirme formu düzenlenir. Ayrıca çalışma protokolü dikkate alınarak denetleme planı veya denetim planı hazırlanır.

Dördüncü fıkraya göre; bu Yönetmeliğin 50'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendindeki yükümlülüğün infazı için hükümlü hakkında denetim görevlisi veya denetleme memuru tarafından denetleme planı hazırlanır. Aynı fıkranın (b) ve (c) bentlerindeki yükümlülükle birlikte rehber görevlendirilmesine karar verilmemesi halinde, denetim görevlisi veya denetleme memuru tarafından denetleme planı; rehber görevlendirilmesine karar verilmesi halinde bu Yönetmeliğin 90'ıncı maddesine göre tayin edilen rehber tarafından denetim planı hazırlanır. Denetleme memuru tarafından hazırlanan denetleme planı denetim görevlisinin onayı ile uygulamaya koyulur.

Beşinci fıkraya göre; denetleme planında; sanığın, hükümlünün veya çocuğun hangi kurum veya kuruluşta hangi gün ve saatlerde çalışacağı ve yükümlülüğün başlayış ve bitiş tarihleri belirtilir. Denetim planında ise bunlara ek olarak; hükümlünün veya çocuğun hangi aralıklarla şube müdürlüğü veya büroya geleceği, denetimli serbestlik görevlilerinin hangi aralıklarla hükümlünün aile ve sosyal çevresi ile görüşeceği gibi bilgiler yer alır. Rehber zararlı alışkanlıklar edinebileceği çevrelerden uzak kalması ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda hükümlüye öğütte bulunur ve yol gösterir; yanında çalıştığı kişilerle görüşerek istişarelerde bulunur; hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişmeyi takip ederek üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hâkime gönderilmek üzere şube müdürlüğüne veya büroya verir.

Altıncı fıkra, şube müdürlüğü veya büroca hazırlanan denetleme planı; sanık veya hükümlü ile ilgili kurum ve kuruluşlara bildirileceğini düzenlemektedir. Denetim planı hükümlüye, yükümlülük bölümü ise ilgili kurum veya kuruluşlara bildirilir.

Sanık veya hükümlünün denetleme veya denetim planına uyup uymadığı şube müdürlüğü veya büroca her zaman denetlenir. Yaptırımın denetimi, ulaşım güçlüğü veya güvenlik gibi nedenlerin bulunması halinde ilgili kurum ve kuruluşlar ile kolları yazı yazılmak suretiyle yerine getirilir. Bu düzenleme yedinci fıkrada vardır.

Çalışma süresinin hesabında, sanık veya hükümlünün çalıştığı kurumun bu konuda tabii olduğu mevzuat esas alınır.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, hapis cezasının ertelenmesi ve koşullu salıverilme halinde ücretli çalıştırma yükümlülüğüne karar verilen sanık veya hükümlülere, çalıştıkları sürece haklarında 506 sayılı Kanunun ilgili hükümleri uygulanır.

Onbeş yaşını doldurmamış çocukların çalışması yasaktır. Ancak böyle bir karar verilmişse, ondört yaşını doldurmuş ve ilköğretimi tamamlamış olan çocuklar; bedensel, zihinsel ve ahlaki gelişimlerine; eğitimini sürdürenler ise okullarına devamına engel olmayan, hafif işlerde çalışabilir. Bu konuda 4857 sayılı Kanun'un 71, 85 ve 87'nci madde hükümleri uygulanır.

Ücretli çalışarak yerine getirilen yükümlülüğün başlama tarihi de ücretsiz çalıştırmada olduğu gibi, sanık veya hükümlünün çalışmaya başladığı tarihtir.

d. Ücretli çalıştırma yükümlülüğünün ihlali ve kaydın kapatılması

Yönetmeliğin 53'üncü maddesinin ilk fıkrasına göre; denetim süresi içinde suç işlenmesi halinde, şube müdürlüğü veya büroca ilgili defterdeki kayıt kapatılarak evrak mahkemeye iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

Bu Yönetmeliğin 50'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendindeki durumda denetleme planına uyulmadığının kolluk, ilgili kurum veya kuruluş tarafından bildirilmesi ya da şube müdürlüğü veya büro tarafından tespit edilmesi hâlinde sanık şube müdürlüğü veya büroca uyarılır. Uyarıya rağmen denetleme planına uyulmaması halinde, kayıt kapatılarak evrak mahkemeye iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Ayrıca durum ilgili kurum veya kuruluşlar ile kolları bildirilir.

Bu Yönetmeliğin 50'nci maddesinin birinci fıkrasının (b) ve (c) bentlerindeki durumda denetim veya denetleme planına uyulmaması halinde, hükümlünün uyarılması için durum Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla mahkemeye bildirilir. Bu halde kayıt kapatılmayarak açık bırakılır. Mahkemenin uyarısına rağmen denetim veya denetleme planına uyulmaması halinde, şube müdürlüğü veya büroca ilgili defterdeki kayıt kapatılarak evrak mahkemeye iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

Yükümlülük sona erdiğinde durum, kolluk ve ilgili kurum ve kuruluşa iletilerek evrakın iadesi istenir, kayıt kapatılır ve evrak mahkemeye iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

V. Sonuç

Genel olarak 19. yüzyılın ceza hukukunun temel yaptırımı olan hürriyeti bağlayıcı cezaların infazının, hükümlüyü yeniden topluma kazandırmaktan çok, toplumdaki uzaklaştırdığının anlaşılması üzerine, hapis cezasına başvurmadan tamamen vazgeçilmemekle birlikte, bu cezalara en son çare olarak başvurulması gerektiği sonucuna varılmakla basit suçlulara uygulanabilecek yaptırım ve tedbirlerin neler olması konusunda araştırmalar ve toplantılar yapılarak bunların tespitine ve geliştirilmesine çalışılmıştır.

Bu düşünceyle yapılan araştırmalar, yetişkinlere uygulanan ceza hukukunda olduğu kadar, çocuk hukukunda da sert cezaların toplumu korumaya yetmediği, uygulanan kişilere yararının zararından az olduğu, hatta cezaevine giren hükümlülerin tutumlarının daha da olumsuzlaşmasına neden olduğunu göstermiştir. Birleşmiş Milletlerin geliştirdiği ilkeler de, kişinin cezaevine gönderilmesinden ziyade, topluma kazandırılmasına ağırlık verilmesi yönündedir. Hürriyeti bağlayıcı cezalara karşı geliştirilen alternatifler, son yüzyılın cezalandırma sistemindeki en önemli öneri ve hareketlerdendir. Bu nedenle uluslararası hukuka egemen olan eğilim, cezalara değil, alternatif yöntemlere ağırlık vermektir.

Gelişmiş ülkelerdeki bu eğilim Türkiye’de de etkisini göstermiş ve özellikle son birkaç yıl içerisinde gerek insan haklarının geliştirilmesi ve gerekse, insan haklarına uygun cezalandırma sistemlerinin sisteme sokulması ve uygulanması adına büyük adımlar atılmıştır.

Özgürlükten mahrumiyet bir ceza veya tedbir önlemi olarak en son başvuru yeri olarak düşünülmesi ve bu nedenle yalnızca suçun ağırlığının başka bir tedbir veya cezayı açıkça yetersiz hale getirdiği durumlarda kullanılmalıdır.

Şu anki mevzuatımız kanaatimce yasa koyucu tarafından yeterli ve etkin alternatif yaptırımlarla düzenlenmiş konumdadır. Hakimler ve Cumhuriyet savcıları tarafından alternatif yaptırımların geniş bir biçimde anlaşılmasının sağlanması amacıyla, adli makamlar alternatif yaptırımların yeniden gözden geçirilmesi süreçlerine katılmalı ve sonuçları hakkında bilgilendirilmelidir.

Suçluların kişisel ve sosyal gelişmelerini etkilemek, kamu güvenliğini temin etmek ve adli makamların alternatif ceza ve tedbirlerin kullanışlı olduğuna inanmasını sağlamak amacıyla, alternatif ceza ve tedbirlerin uygulanması için uygun servisler kurulmalı, bunlara yeterli kaynaklar verilmeli ve gerekli oldukça geliştirilmelidir. Ülkemizde maalesef Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri Şube Müdürlüklerinin, kanunun yürürlüğe girmesinden bir yıl kadar sonra dahi örgütlenememiş olması bizleri alternatif yaptırımların başarısı hususunda kaygılandırmakta ise de, ben felaket tellallığı yapmaktansa bir an önce müdürlüklerle birlikte, büroların ve bu hususta hizmet verecek servislerin kurulacağı ümidini taşımaktayım.

Ağır ceza merkezleri ve mülhakat ilçelerde kurulacak servislerden sonra düşünülmesi gerekli en önemli konu, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin Uygulanmasıyla İlgili Personel Hakkındaki R (97) 12 sayılı Tavsiye Kararında belirtilen ceza ve tedbirlerin uygulanmasıyla ilgili personelin işe alınması, seçilmesi, eğitimi, çalışma koşulları ve dolaşımı konusunda EK-I’de yer alan prensiplerin hayata geçirilmesidir. Bu bağlamda denetimli serbestlik bürolarında görev yapacak olan sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog ve öğretmen gibi meslek gurubu elemanlarının temini sağlanmalıdır. Eğer kısa süreli hürriyeti bağlayıcı hapis cezalarının yerine uygulanacak ceza ve tedbirlerle elde edilmek istenen amaca ulaşılmak isteniyorsa, uygulama servisi yüksek mesleki kaliteye sahip personele sahip olmalı ve bu personel, ceza ve tedbirlerin uygulanmasıyla ilgili personel hakkında R (97) 12 sayılı tavsiye kararında yer alan ilkelere uygun olarak işe alınmalı, eğitilmeli ve kullanılmalıdır. Avrupa kurallarında gerekli görüldüğü üzere, uygulama makamlarının çalışmalarının deneyimli kişilerce bağımsız ve düzenli olarak gözden geçirilmesi için yasal düzenleme yapılmalıdır.

Mahkemelerce haklarında denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen hükümlülere rehberlik yapmak üzere görevlendirilecek denetimli serbestlik memurlarının çok iyi seçilmiş olması gerekir. Sözü dinlenir, halden anlayan ve psikoloji eğitimi almış kişiler arasından seçilmesi gerekir. Çünkü, denetimli serbestlik memurları, haklarında denetimli serbestlik kararı verilen hükümlülere, kötü alışkanlıklardan kurtulmaları ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmeleri, kötü alışkanlıklar edinebileceği çevrelerden uzak kalmaları hususunda öğütte bulunacaklardır.

Hükümlülerin yeniden toplumla bütünleşmesi ve topluma kazandırılması, seçenek ceza ve tedbirlerin önemli bir hedefi olduğundan, uygulama servisleri o il veya ilçedeki sivil toplum örgütleriyle, derneklerle, yani suçlunun gözetimine katılan toplum fertleri ile aktif bir biçimde iş birliğine girmeli, her bir hükümlünün kişisel özelliklerine göre programlar geliştirmeli ve hükümlüyü gözetleyerek amaca ulaşmaya çalışmalıdır. Alternatif yaptırımların uygulanması ve bu uygulamalarda toplumun desteğinin kazanılması için etkin halkla ilişkiler kampanyaları düzenlenmelidir. Yerel servislerin başarıları Ankara’da bir merkezde değerlendirilerek diğer bölgelere de uygulanması hususunda örnek gösterilmelidir.

Alternatif yaptırımların ve bunlara benzer kurumların uygulanmasında kullanılan metotlarla ilgili verileri değerlendirmek ve bu yöntemlerin başarılarını izlemek için araştırma konusunda uygun yatırımlar yapılmalıdır. Hizmet üniteleri teknolojik alt yapı ile donatılmalıdır. Alternatif

ceza ve tedbirlerin verilerini ve kullanım sahasını düzenli olarak tanımlayan istatistikler geliştirilmelidir.

Alternatif ceza ve tedbirlerin etkileri konusundaki araştırmalar mahkumiyet sonrası gözetimin basitçe kayıt edilmesiyle sınırlı kalmamalı, daha duyarlı kriterler kullanılmalıdır. Bu gibi araştırmalar, örneğin, yeniden suç işlemenin sıklığı ve ciddiliğı ile birlikte, toplumda düzelmenin kişisel ve sosyal belirtilerini ve kamusal ceza ve tedbirlerin uygulanmasına yönelik olarak suçluların görüşlerini de incelemelidir.

Yüksek derecede personel morali, ruh sağığı ve yeterliliğı sağlamak için, alternatif ceza ve tedbirlerin uygulanmasına ilişkin olarak üstlenilen çeşitli görevlerle bağlantılı olarak, kişi başına yapılan iş konusunda nitelik ve nicelik bakımından değerlendirmeler yapılmalıdır. Hükümlüler bir binaya kapatılarak klasik ceza infazı yapılmadığından daha fazla denetçiye ihtiyaç vardır.

Yeni Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Ceza İnfaz Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu'da getirilen yeni düzenlemeler ve kurumlar alternatif yaptırım ve bunlara benzer kurumlarla elde edilmek istenen amaçlara ulaşmada mükemmel olmasa da daha önceki düzenlemelere nazaran büyük bir gelişim gösterdiğinden, ben şahsen bu kanunlarda yer alan kurumların dışında daha gelişmiş ve yeni kurumların uygulamaya sokulması politikasından ziyade, var olanların aksaksız ve düzenlemenin ruhunu zedelemeyen uygulanabilmesi için gerekli gayretin gösterilmesinin daha yerinde bir çözüm olduğu kanaatindeyim. Zira en mükemmel şekilde kaleme alınmış kanunların uygulanamadıktan sonra hiçbir anlamı yoktur.

KAYNAKÇA

- Artuk, Mehmet Emin;** “Emniyet Tedbirleri”, Argumentum II, 23 (1992).
- Artuk, Mehmet Emin-Nuhoğlu Ayşe;** “Ev Hapsinde Elektronik Gözetleme (Electronic Monitoring) Kapasitesinin Üstünde Dolu Cezaevlerine Bir Çözüm”, İstanbul Barosu Dergisi, 75, 1-2-3 (2001), 17 vd.
- Ashra, Lavine-Ben Lozowski-Heidi Powell-Maria Sivillo ve Katharine Traeger,** “Issues in Maryland Sentencing – The Impact of Alternative Sanctions on Prison Populations”, (Çevrimiçi), http://www.msccsp.org/publications/issues_altsanctions.html, p: 2, (Erişim tarihi: 6.01.2006).
- Centel, Nur- Zafer, Hamide- Çakmut, Özlem;** “Türk Ceza Hukukuna Giriş”, Üçüncü Bası, Beta Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, Ekim 2005.
- Christian, Pfeiffer;** “Alternative Sanctions in Germany An Overview of Germany’s Sentencing Practices”, (Çevrimiçi) <http://www.uplink.com.au/lawlibrary/Documents;http://justice.uaa.alaska.edu/forum/13/1spring1996> (Erişim tarihi: 06.01.2006).
- Çınar, Ali Rıza;** “Türk Ceza Hukukunda Cezalar”, Turhan Kitapevi, Ankara, Haziran, 2005.
- Demirbaş, Timur;** “İnfaz Hukuku”, Seçkin Yayınevi, Ankara 2003. T.C. Adalet Bakanlığı, 21.Yüzyıla Girerken Cezaların İnfazı Sempozyumu, 21-22 Ocak 2000, Ankara 2001. “Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler”, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara Kasım 2005.
- Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetleri El Kitabı, T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı Yayınları, Yayım No: 3, Ankara, 2006.
- Donay, Süheyl-Kaşıkçı, Mahmut;** “En Son Değişikliklerle Açıklamalı ve Karşılaştırmalı Türk Ceza Kanunu”, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 1. Bası, Kasım 2005, İstanbul, s: 75-76.
- Dönmezer, Sulhi-Sahir, Erman;** “Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku”. Genel Kısım. Cilt 2-3, 10. Baskı. İstanbul: Beta Yayınları, 1994.
- Erdem, R. Mustafa;** “Kısa Süreli Özgürlüğü Bağlayıcı Cezaların İnfazı ve Yeni Seçenekler”, İnfaz Hukukunun Sorunları (Sempozyum, 14-15.11.2000), Ankara, 2001.
- Erem, Faruk;** “Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku”. Genel Hükümler. Cilt: 1. 7. Baskı. Ankara: Ajans – Türk Matbaası, 1966.

Kayihan, İçel; “*Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Olan Müesseselerdeki Gelişmeler ve Türk Ceza Sisteminin Bu Yönden Değerlendirilmesi*”, Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK’nın 50 Yılı ve Geleceği Sempozyumu (22-26 Mart 1976). İstanbul: Sermet Matbaası, 1977.

Kayihan İçel- Sokulu, Akıncı Fusun- Özgenç İzzet- Sözüer Adem- Mahmutoğlu Fatih S. ve Ünver, Yener; “*Yaptırım Teorisi*”, 3. Kitap, İstanbul: Beta Yay., 2000.

Kısagün, Adil; “*Cezanın Ferdileştirilmesi*”, Adalet Dergisi, Yıl: 1961/11-12, s. 1097-1116.

Nuhooğlu, Ayşe; “*Ceza Hukukunda Emniyet Tedbirleri*”, Ankara 1997.

Nursal, Necati; “*Avrupa Konseyi Cezaevi Standartları ve İlgili Avrupa Sözleşmeleri*”, Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Başkanlığı, Ankara Açık Cezaevi Basımevi, Ankara, 2002.

Özbek, Mustafa; “*Çağdaş Ceza Sistemlerinde Alternatif Çözüm Arayışları ve Arabuluculuk Uygulaması*” isimli tebliği, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma isimli Prof. Dr. Feridun Yenisey başkanlığında hazırlanan kitap, Arıkan Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti., İstanbul-Ekim 2005.

Özbek, Veli Özer; “*TCK İzmir Şerhi*”, Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, Şubat 2006.

Özgenç, İzzet; *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi*, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, 3. Baskı, Ankara 2006.

Öztürk, Bahri, Erdem, R. Mustafa; “*Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*”, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Ağustos 2006. “*Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*”, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Şubat 2006.

Sıvacioğlu, Musa; “*Fransız Sisteminde Deneme Süreli Tecil ve Kamu Yararına Çalışma*”, Türkiye’nin İnfaz Rejimi Sempozyumu (18 Ocak 1997), T.C. Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları, 1997, s.112-124.

Sokullu, Fusun Akıncı; “*Adalet Reformu ve Alternatif Ceza Yaptırımları*”, Nurullah Kunter’e Armağan, İstanbul: 1999, s.327-341. “*Ceza Yaptırımı*”, Doçentlik Tezi, 1993. T.C. Adalet Bakanlığı, 21. Yüzyıla Girerken Cezaların İnfazı Sempozyumu, (21-22 Ocak 2000), Ankara 2001.

Soyaslan, Doğan; “*Ceza Hukuku Genel Hükümler*”, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005.

Steinberg, H. Michael; “*Sentencing Alternatives, Types of Sentences for Criminal Cases and Trials*”, (Çevrimiçi), www.hmichaelsteinberg.com/sentencingalternatives.htm (Erişim tarihi: 12.08.2006.).

Şen, Ersan; “*1962-1997 Anayasa Mahkemesi Kararlarında Ceza Hukuku, Ceza Özel Hukuku, Ceza Yargılaması Hukuku, Ceza İnfaz Hukuku*”, 1. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, Mart 1998.

Yücel, M. Tören; “*Suç ve Ceza (Kriminoloji)*”. Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı Yay., Ankara, 1986.

“*The Prospect of Alternative Sanctions in Indonesia*”, Muladi Universitas Diponegoro Semarang Indonesia, p: 57, <http://www.aic.gov.au/publications/>, (Erişim tarihi: 05.01.2006).

Peter B. Wood- Harold G. Grasmick; “*Inmates Rank the Severity of Ten Alternative Sanctions Compared to Prison*”, (Çevrimiçi) <http://www.doc.state.ok.us/DOCS/OCJRC95/950725j.htm>.

<http://arsiv.sabah.com.tr/2007/04/21/haber.59290342E7BE43DCB8C99E81B1D7E6A8.html>

<http://haber.edirneninsesi.com/detay.php?detay=haber&id=1174438097>

Park yourself in front of a world of choices in alternative vehicles. Visit the Yahoo! Auto Green Center.